

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Uredništvo in upravištvo Komenskega ulice št. 12.

Motu proprio.

Vatikanska izdaja liturgičnih knjig, obsegajočih gregorijanske melodije.

Pij PP. X.

Z Našim Motu proprio od 22. novembra 1903 in z njemu sledečim, na Naše povelje od kongregacije svetih obredov objavljenim dekretom z dne 8. januarija 1904 smo rimski cerkvi vrnili njeno staro gregorijansko petje, ono petje ki ga je od očetov podedovala, ga skrbno varovala v svojih starih liturgičnih rokopisih in ki se je vsled najnovejših raziskavanj toliko srečno v svoji prvotni čistosti popravil. Da — kakor je namenu primerno — dovršimo pričeto delo in Naši rimski cerkvi, kakor tudi vsem cerkvam istega obreda damo skupno besedilo gregorijanskih liturgičnih melodij, smo ukazali, da se priobčenje liturgičnih knjig, obsegajočih od nas obnovljeno petje svete rimske cerkve, izvede s pismenkami Naše vatikanske tiskarne.

In da se bo vse vršilo s polnim spoznanjem oseb, katere smo že zdaj ali jih bomo pozneje za to poklicali, da s svojimi študijami sodelujejo pri delu tolike važnosti ter da delo s potrebno marljivostjo in vnemo napreduje, zato postavimo naslednja ravnila:

a) Takozvane cerkvene gregorijanske melodije naj se obnové v svoji popolnosti in čistoti po najstarejših rokopisih, vendar pa tako, da se bo tudi vpoštevalo zakonito izročilo, nahajajoče se v rokopisih poznejših stoletij, in tudi praktična raba današnje liturgije.

b) Naša posebna ljubezen do reda sv. Benedikta in pripoznanje truda pri obnovljenju pristnih melodij rimske cerkve od strani benediktinskih menihov zlasti onih francoske kongregacije in solesmeškega samostana, nas nagiba, da se za to izdajo urejevanje onih del, ki obsegajo petje, izroči zlasti menihom francoske kongregacije in samostanu v Solesmes.

c) Tako pripravljeno delo naj se predloži v preiskavo in pregled posebni komisiji, pred kratkim od Nas v ta namen postavljeni. Le-ta ima dolžnost uradne tajnosti za vse, kar se tiče sestave melodij in izvršitve tiska. Enaka dolžnost uradne tajnosti se razsteza tudi na vse druge osebe izven komisije, ki bodo morda še poklicane sodelovati pri tem delu. Le-ta komisija se mora

pri tej preiskavi baviti z največo marljivostjo in ne sme dovoliti, da bi se kaj takega priobčilo, kar bi se primerno in zadostno utemeljiti ne dalo; v dvomljivih slučajih naj poizveduje mnenje drugih oseb, ki so zunaj komisije in uredništva, ki so pa pripoznane kot večše studij te vrste in sposobne izreči merodajno sodbo. Ako bi pri pregledovanju melodij gledé liturgičnega teksta nastale težave, tedaj se mora komisija posvetovati z drugo zgodovinsko-liturgično komisijo, ki je že postavljena pri Naši kongregaciji za sv. obrede, da obe komisiji jednotno postopata v onih delih knjig, ki so obema skupen predmet.

d) Potrjenje, ki je damo Mi in Naša kongregacija svetih obredov na ta način sestavljenim in objavljenim pevskim knjigam, bo taka, da odslej nikomur ne bo dovoljeno potrjevati liturgične knjige, ako bi se tudi v onih delih, ki hranijo petje, vseskozi ne ujemale z izdajo, pod Našim pokroviteljstvom vaticanske tiskarne objavljeno. Po sodbi komisije pa se morejo potrditi tudi pevske knjige, ki se ne zlagajo popolnem natančno z navedeno izdajo, ako se namreč nahajajoče se raznotrine (variante) dajo dokazati iz drugih dobrih gregorijanskih rokopisov.

e) Literarna lastnina izdaje se pridrži sveti stolici. Založnikom in knjigotiskarjem vseh narodov bomo dovolili milost, to izdajo prosto, kakor se jim najbolše dozdeva, ponatisniti, posnetke delati ter ponatise povsod razširjati, ako za to prosijo in so pod gotovimi pogoji zanesljivi poroki za dobro izvršitev dela.

Tako se zanašamo, da bomo z božjo pomočjo cerkvi zopet vrnilo edinost izročenege ji petja v taki obliki, ki ustreza vednosti, zgodovini, umetnosti in časti liturgične službe vsaj kolikor dovoljujejo dosedanje študije; pridržujemo pa Sebi in naslednikom Svojim pravico o tem drugače odrediti.

Dano v Rimu pri sv. Petru, dne 25. aprila 1904, na praznik sv. evangelista Marka v prvem letu Našega papeštva.

Papež Pij X.

Papeška komisija za vaticansko izdajo gregorijanskih liturgičnih knjig:

a) Člani komisije: Dom Josip Pothier, O. S. B. opat Saint Wandrille-ski, predsednik. Karol Respighi, papeški ceremonijar. D. Lavrencij Perosi, stalni ravnatelj Sikstinske kapele. Anton Rella, profesor v Rimu. Dom Andrej Mocquereau, O. S. B. prior v Solesmes. Dom Lavrencij Janssens, O. S. B. rektor kolegija pri sv. Amzelmu v Rimu. P. Angelo de Santi, S. J. Baron Rudolf Kanzler, profesor v Rimu. Dr. Peter Wagner, profesor v Friburgu. H. G. Worth, profesor v Londonu.

b) Konsultorji (svetovalci) komisije: D. Rafael Baralli, Luka. D. F. Perriot, Langres. D. Aleksander Gropelien, Grenoble. D. Renault Moissenet, Dijon. D. Norman Holly, New York (Rim). Dom Ambrozij Amelli, O. S. B. prior na Montecassino. Dom Hugo Gaisser, O. S. B. v grškem kolegiju, Rim. Dom Mihael Horn, O. S. B. Sekova. Dom Rafael Molitor, O. S. B. Beuron. Prof. Amadej Gastoué, Paris.

Slavnosti ob trinajststoletnici smrti sv. Gregorija v Rimu.

(Poroča kan. dr. Andr. Karlin.)

(Dalje.)

Odbor za vednostni kongres o priliki gregorijanskih slavnosti se je poprej obrnil z vabilom na razne učenjake, vabeč jih, naj sodelujejo. Toda bati se je bilo, da naraste preveč gradiva. Zato se je bilo treba omejiti. Vsak učenjak, kdor bi hotel nastopiti v kongresu, naj bi si izbral tvarino, ki je v zvezi s sv. Gregorijem in njegovim češčenjem. Referat se sme baviti le a) z vednostno, ne praktično liturgijo, b) s slovstvom in arheologijo gledé na 6. in 7. stoletje po Kristusu, c) s cerkveno umetnostjo, zlasti pa z gregorijanskim koralom.

Seje so se vršile dné 7., 8. in 9. aprila dopoldne v poslopju rimskega semenišča pri sv. Apolinariju. Udeležnikov pri kongresu je bilo od 6—700. Raznovrstna tvarina se je obravnavala v peterih oddelkih (sekcijah). Vendar menim poročati le o cerkvenoglasbenem oddelku in o slavnostnih sejah.

I. Dné 7. aprila.

Takoj prvi dan se je sešlo v cerkvenoglasbeni oddelek lepo število znamenitih in odličnih mož. Naj omenim škofa Foucoultia iz Saint-Dié (nadškofija Besançon), jezuita de Santi-ja, prof. Wagnerja iz Friburga, benediktinskega opata Dom Pothier-a, glasbena profesorja Casimiri in Bas, benediktinskega opata Guépin-a iz Silosa na Španskem, velezaslužna patra benediktinca Mihaela Horna in Molitorja, solesmeskega priorja Dom Mocquereau, P. Hugona Gaisserja O. S. B. iz grškega kolega v Rimu, patra Silva S. J. itd.

O. de Santi je v svojem začetnem nagovoru omenjal najprej velikanskega čina papeževega, da se je gregorijansko petje zopet povrnilo vsem cerkvam celega sveta. Dolgo časa je trajalo, da se je dosegel cilj in mnogo bojov je bilo. A ves trud, vsi boji so veljali edinole resnici. Resnica pač lahko potemni, uničiti pa se ne da. V navdušeni besedi se je potem spominjal govornik môž, ki so ta boj za resnico vojevali v prvih vrstah: benediktinci v Solesmesu, nemška kongregacija benediktincev, potem pa mnogo laikov iz vseh dežel. Spominjal se je tudi pohvalno nemškega Cecilijinega društva, ki je toliko storilo v povzdigo in pospeševanje cerkvene glasbe. Obenem naznani, da je predsednik glavnega društva in direktor glasbene šole dr. Fr. Ks. Haberl tu navzočen.

Potem se je predložilo nekaj kongresu došlih spisov in del o gregorijanskem petju. Ko je de Santi nehal govoriti, mu je zbor navdušeno izrekel zahvalo za zasluge, ki si jih je pridobil za koralno petje. Morda nihče ni bil primoran toliko trpeti pod pritiskom „strankarstva“, kakor prav ta pater Jezusove družbe.

Nato je govoril učeni opat iz Silosa na Španskem Dom Guépin v francoskem jeziku o gregorijanskem petju. Kot drugi govornik je nastopil vseučiliški profesor dr. Wagner, direktor gregorijanske akademije v Friburgu, govoreč o diatonizaciji gregorijanskih nevm.

Ker pa se je že približala deseta ura, se je občinstvo napotilo k prvi slavnostni seji. V veliki sobani prvega nadstropja, ki je bila slavnostno okrašena, si opazil najprej v zelenju in cvetju stoječo sliko papeža Gregorija Velikega, katero je naslikal profesor Roland. Odbor gregorijanskih slavnosti jo je poklonil svetemu Očetu. Častni predsednik slavnostni seji je bil kardinal Rampolla. Navzočnih je bilo še več drugih kardinalov. Udeležnikov si lahko opazil iz najrazličnejših krajev; tudi angleških in francoskih gospá se je mnogo udeleževalo slavnostnih sej; skratka: jako inteligentna družba, na katero more biti ponosen vsak katoličan. Predsednik kongresa prelat Duchesne otvori sejo v francoskem jeziku. Nato prebere pater de Santi razpravo prof. Bas-a o izložbi vatikanskih kodeksov za tiste udeležnike, ki bi si jih radi o tej priliki ogledali. Potem je govoril benediktinec Noegue iz Solesmesa o solesmeski gregorijanski šoli; za njim pa Don Argiolas o verskem in političnem vplivu Gregorja v Sardiniji in pater Doisé o politični in socialni vlogi Gregorija Velikega o lombardskih vojskah.

Ob treh popoldne je poučeval maestro Casimiri v semenišču pri sv. Apolinariju v petju tradicionalnih melodij. Tudi oni, ki tega petja doslej še niso poznali, so se ob tej priliki lahko uverili o lepoti in lahkoti tradicionalnega koral.

II. Dné 8. aprila.

Umevno je, da so se tudi ta dan skoro vsi udeležniki napotili v oddelek za cerkveno petje. Saj je velikanska množina prišla prav zato v Rim, da si razbistri pojme o koralu in o sedanjih perečih vprašanih gledé na cerkveno petje. Vsi prostori so bili zasedeni. Nemalo pa se je vzbudila pozornost mej navzočnimi, ko vstane zopet pater de Santi in pravi da sv. Oče želé, naj se kongresnim članom da nastopna izjava:

„Zlasti na Francoskem se je govorilo o nekem monopolu, katerega baje kani oddati Pij X. francoskemu založniku Desclée gledé na novo izdajo koral. Na tem ni čisto nič resnice; nasprotno: sv. Oče kratko malo noče nikdar več in pa nikomur dati kak monopol ali privilegij. Ako bode prej ali slej apostolska stolica določila, da katerakoli izdaja zlasti ugaja zahtevam, v Motu proprio izrečenih, ne bode nobena izmed sedaj obstoječih, ampak popolnoma nova izdaja, katero bode smel potem vsakdo ponatiskovati.“

Ta izjava je povzročila burno pritrjevanje.

(Konec prih.)

Gregorij Veliki in koral.

(Dalje.)

Po poročilu njegovega životopisca dijakona Janeza, ki je sestavil o njem v drug. polovici 9. stoletja obširen životopis, je zbral sv. Gregorij vse napeve in melodije, ki so bile že takrat med verniki v navadi in so se pele le bolj samovoljno, ter jim dal gotovo in določno obliko in normo. Kakor se pripoveduje, je tudi sam zložil več napevov in vse skupaj uredil v veliko skupno delo — „Liber Antiphonarius“. Janez de Muris iz 14. stoletja poroča da je Gregorij Veliki skrajšal in zmanjšal tudi ambrozijanske melodije, ki so že pred njim obstajale, ter jih pridružil svojim napevom. Vendar se je pa ambrozijansko petje tudi še pozneje precej časa ohranilo samo zase, tako da je imela sv. cerkev dvojne melodije. Še v drugi polovici 15. stoletja govori Franchinus Gaffo o Ambrozijancih in Gregorijancih, kakor o dveh strankah. Zaradi edinosti v cerkvi so se prizadevali razni svetni in duhovski veljaki,

da bi ambrozijanske melodije zmanjšali ali popolnoma odstranili. To se jim je tudi najbrže posrečilo, ker dandanes ni več o teh melodijah ne duha ne sluha. — Za poučevanje cerkvenega petja je sv. Gregorij ustanovil v Rimu na lastne stroške takozvano „schola cantorum“, katero je obdaril s potrebnimi dohodki; odmenil je za to tudi dvoje poslopij, eno pri baziliki sv. Petra in drugo pri Lateranu. V tej šoli je nastavlil učitelje, ki so dečke poučevali v petju. Kakor nam pripoveduje životopisec Janez, je sv. Gregorij celo sam poučeval dečke v petju; Janez je še videl postelj, na kateri je bolehen papež večkrat ležé poučeval, in šibo, s katero je dečkom grozil, če niso bili pazljivi. Pripoveduje se tudi, da je dal antifonarij z verigami prikovati na altar, kjer naj bi vsem služil za neko regulativno knjigo glede cerkvenega petja. V koliko je sv. Gregorij že pred njim obstoječe melodije izpremenil, se ne ve gotovo. Splošno se sodi in tako tudi bo najbrže, da je pridejal štirim avtentičnim tonovim načinom, ki so bili že v ambrozijanskih melodijah, še štiri postranske ali takozvane plagalne. Staro zaznamovanje tonov z grškim alfabetom je opustil in ga nadomestil z latinškimi črkami.

Ker je bilo zaznamovanje tonov s črkami o tedanjem času nepraktično in tudi zamudljivo, so se pevci posluževali zaznamovanja s takozvanimi nevmami, ako so hoteli napisati kako melodijo. Nevme so bile razne vodoravne, vertikalne in poševne črte, pike, polkrogi in druge take zakrivljene figure, ki so se postavljale nad besedilo. Kakor se je moglo dosedaj konstatirati, nevmе niso zaznamovale nobenih določenih intervalov, marveč samo nekako približno postopanje tonov. To je bilo gotovo praktično za tedanje pevce, ki so navadno znali melodije na pamet, in so jim nevmе služile le v to, da so se naučene melodije lažje spomnili. Razni učenjaki iz najnovejše dobe so se že na vso moč prizadevali in študirali najstarejše rokopise, da bi nevmе razjasnili; podali so nam več razlag, ki se pa močno med seboj razlikujejo. (O tem homo govorili še pozneje.) — Tudi Gregorijev antifonarij je bil spisan z nevmami, kakor splošno trdè učeni arheološki raziskovavci koralnih rokopisov. To je verojetno zagadatelj, ker je bila ta pisava med pevci takrat v navadi in je bila dosti krajša nego ona s črkami.

„Ali je pa sploh kedaj obstajal kak antifonarij, ki bi imel za svojega avtorja Gregorija Velikega?“ S tem vprašanjem nam razni nasprotniki zastavijo pot in trdovratno zamerjujejo vsako ekzistenco kakega Gregorijevega antifonarija. Celó dalje gredo in trdijo, da sv. Gregorij sploh ni bil s cerkvenim petjem v nikaki zvezi, češ njegov životopisec Janez poroča o tem šele okoli l. 870., torej celih 266 let po Gregorijevi smrti; tako poznemu poročevalcu pa ni veliko verjetnosti. Takozvane gregorijanske melodije so delo iz poznejšega časa. Ta ugovor pa de, ako pomislimo, da je dijakon Janez, ko je pisal životopis Gregorija Velikega, imel gotovo kako podlago za svoje obširno delo. Skoro nemogoče je, da bi se bil pri tem naslanjal samo na tradicijo, ampak je najbrže imel pred seboj knjige, ki so hile iz časa sv. Gregorija in ki so poročale o njegovem delovanju kakor drugod, tako tudi na polju cerkvene glasbe. Sicer je pa tudi neverojetno, da bi se antifonarij, katerega je dijakon Janez še videl v svojem času, kar meni nič tebi nič pripisoval papežu Gregoriju I., ako bi v resnici ne bil z njim v nikaki zvezi. Končno nam pa tudi o gregorijanskih melodijah ne poroča samo že omenjeni životopisec, imamo še starejše priče, ki jasno dokazujejo, da je sv. Gregorij res avtor po njem imenovanega cerkvenega petja. Tako govori papež Leo IV. v nekem pismu (850) na opata Honorata, ki je načeljeval nekemu samostanu v obližju Rima, o gregorijanskem petju (*carmen Gregorianum*) kakor o splošno znani stvari. Starejše priče so tudi Amalarij, Valafriid Strabo (iz l. pol. 9. stoletja), papež Hadrijan I. (772—795.), škof Eghert iz Yorka (736.—766). A najstarejši dokument je bil dosedaj še popolnoma prezrt. Misliło se je, da v 7. stoletju, v katerem je umrl papež Gregorij I. sploh ni nobenega pisatelja, ki bi o tem kaj poročal. V najnovejšem času šele so prišli na sled zgodovinopiscu, ki med drugim tudi poroča o zaslužnih možeh, ki so bili posebno vneti za cerkveno petje. Ta zgodovinopisec je Beda *Venerabilis*, ki je bil rojen krog l. 670. in je spisal zgodovino angleške cerkve. V tej svoji zgodovini pripoveduje o škofu Putta (umrl 688.), da je bil vešč rimskega petja, kojega se je naučil od učencev sv. Gregorija.*) Ta Gregorij seveda ne more

*) Beda *Vener.* *Hist. eccl.* IV. 2. na koncu: „maxime autem modulandi in ecclesia more Romanorum, quem a discipulis b. Papae Gregorii didicerat, peritum! Migne *Patr. Cat.* 95. 175.

biti Gregorij II. ali III., ki sta živela šele v 8. stoletju, dočim je Beda Venerabilis to zapisal koncem 7. ali vsaj v začetku 8. stoletja. Isti zgodovinopisec tudi poroča na drugem mestu o pevcu Mabanu, ki se je „naučil cerkvenega petja v Kentu od naslednikov učencev sv. Gregorija“, in ki je deloval kot pevec pod škofom Acca (umrl 709) iz Hekshama.*) Brez dvoma je to dovolj očitno in trden dokaz za verjetnost gregorijanske tradicije. Zgodovinsko je torej, da je Gregorij Veliki avtor onega cerkvenega petja, katerega je rabila sv. cerkev po Gregorijevi smrti v srednjem veku.

Sv. cerkev ima še dandanes petje, ki je samo nji lastno, t. j. koral, katerega pripisuje kar naravnost Gregoriju Velikemu in ga tudi po njem imenuje „Gregorijanski koral“. Tu se pa nam nehote vrine vprašanje: „Ali je pa cerkev opravičena imenovati to petje sebi lastno po Gregoriju Velikemu in ga imeti kot takega?“ Ali drugače: Ali so se one melodije, katere je zbral in zložil sv. Gregorij, ohranile do današnjega časa in se še sedaj pojo po katoliških cerkvah in sicer ravno iste in ravno tako, kakor so se prepevale v 7. stoletju in pozneje? Priznati moramo, da nam je na to vprašanje težko odgovoriti.

Vsako nedeljo slišimo v ljubljanski stolnici koralno petje; in ako vprašamo pevce, je li to gregorijanski koral, nam bodo pritrdili. Pojdimo n. pr. v Zatično in poslušajmo tudi ondi koralno petje, opazili bomo, da se poje tu drugačen koral nego v Ljubljani, in ti nam bodo tudi zatrjevali, da pojo gregorijanski koral. Kaj je torej več gregorijanskih koralov? Menda ne. Sv. Gregorij Veliki je bil samo eden in zapustil je cerkvi samo en antifonarij, torej mora biti samo en Gregorijev koral in ne več. Odkod torej ta razlika v sv. cerkvi?

Zavoljo edinosti v cerkvi je sv. Gregorij odredil, da mora vsa cerkev sprejeti isto rimsko liturgijo in isto petje, ki je bilo obseženo v antifonariju. Ker pa ni zadostoval za vso cerkev samo en antifonarij, treba je bilo tega prepisavati. To pa je bilo težko in mučno delo, ki je zahtevalo mnogo vztrajnosti in potrpežljivosti. Dandanes je treba samo nekaj tednov in knjiga je natisnjena v stoterih izvodih; tedaj pa je bilo treba več let, da se je napravil en rokopis. Tudi ni zadostoval samo en prepisovavec, pri prepisovanju navadne knjige sta bila potrebna najmanj dva, kaligraf in slikar. Kaligraf je prepisoval, slikar je pa delal okraske pri začetnih črkah. Pri prepisovanju antifonarija pa je bilo treba poleg tega še pevca, ki je melodije napisal z nevmami. Že zaradi teh težkoč bi se petje le počasi razširjalo v cerkvi; toda če bi končno tudi imeli povsod dovolj takih prepisanih antifonarijev, kaj bi jim ti pomagali, ko so bili pisani z nevmami, ki niso označevale nobenega določnega in jasnega postopanja tonov.

Pomisliti moramo, da niso služile nevmе tedanjim pevcem, kakor nam sedaj note, marveč so morali pevci melodijo znati že nekoliko na pamet, in so jim bile nevmе le neka pomoč, da so se lažje spomnili naučenih melodij. Ni se nam torej čuditi, če pišejo zgodovinopisci, da so znali stari cerkveni pevci vse melodije na pamet. Saj pa je to tudi bilo edino potrebno, ako so hoteli, da so se melodije ohranjale in razširjale. H u c h a l d (740—930) in G u i d o iz Arezza (1. pol. 11. stol.) naravnost priznavata, da se melodije ne morejo peti po nevmah, marveč se mora vsak naučiti od učitelja. Poleg pisane knjige je bilo torej tedaj potrebno, da so se učili melodije na pamet. Temu namenu je tudi služila Gregorijeva „schola cantorum“, kjer so se vzgajali pevci in potem pošiljali v druge dežele vernike poučevati v petju. To učenje na pamet za tedanje čase ni bilo prav nič nenavadnega, pelo se je povsod le tako. Judje in Grki niso rabili pri svojih službah nobenih knjig. Še celo v 17. stol. so se Grki le redko posluževali knjig; v azijskih cerkvah se bajè poje še dandanes le na pamet.

Da se je pri božjih službah v zapadni cerkvi res pelo le na pamet, je razvidno že iz nevm; v najstarejših kodeksih so nevmе tako majhne, da jih je mogel pevec le prav od blizu razločiti; večje važnosti za pevca je besedilo.

Tako so se gregorijanske melodije ohranjemale v prvih stoletjih in razširjevale večinoma le po ustnem izročilu. Knjige, v katerih so bile melodije z nevmami napisane, so imele zmisel samo za pevce, ki so znali melodije na pamet. Komur ni bila že preje znana

*) Beda Ven Hist. eccl. IV. 270: „qui a successoribus discipulorum b. Papae Gregorii Cantia fuerat cantandi sonos edoctus.“

melodija ali vsaj njen sestav, ta ni mogel iz nevm samih dobiti nobenega napeva. In dasiravno so imeli poleg nevm še drugo zaznamovanje tonov z latinskimi črkami, katere je vpeljal Gregorij Vel, kakor smo že slišali, vendar do 11. stol. nimamo razen par izjem nobenega rokopisa, ki bi bil drugače pisan kakor z nevmami. Navidezno se nam gotovo čudno zdi, da niso napisali melodij izključno le s črkami, za kar bi jim bili mi gotovo hvaležni. Za nas bi bilo to brezdvomno velike koristi, ker bi nam ne bilo treba zopet na novo iskati gregor. melodij, toda za tedanjega pevca je bilo to povsem nepraktično. Mislimo si celo vrsto samih črk, ki bi predstavljale neko melodijo. In te črke bi ponudili pevcu, da bi po njih pel; ne bi šlo tako gladko, precej časa bi moral študirati in tuhtati, predno bi našel pravo melodijo. Nasprotno se mu pa pri nevmah ni bilo treba dolgo pomisljati, en pogled na tē mu je zadostoval, in takoj je vedel, kako melodijo ima pred seboj. Da so stari dajali prednost zaznamovanju tonov z nevmami, je znamenje, da so znali melodijo dobro na pamet in se niso bali, da bi se tē tekom časa pokvarile ali celo zgubile. Imeli so pa tudi do Gregorijevih melodij tako spoštovanje, da si niso upali ničesar pridejati ali okrajšati. Kaj takega sploh ni bilo mogoče. Pomislimo, da je pelo mlado in staro leto za letom iste melodije. Že mladi dečki so se vadili v petju in so morali peti z drugimi vred pri službi božji. Ako bi tu hotel kdo kako novotarstvo vpeljati, bi se mu vsi odločno vprli in naravnost protestirali, da bi jim zametaval melodije, katerih so se z veliko težavo in naporom naučili. Iz 11. stol. se pripoveduje, da je hotel menih Turstin v samostanu Glastoubury tovariše prisiliti, da bi opustili gregorijanski koral in sprejeli namesto tega normanskega; toda goreči menihi so se raje pustili trpinčiti in celo do smrti mučiti, nego bi kaj takega dopustili („alii crudeliter percussi, alii lethaliter sauciati, — Annal. Benedict. V. 21).

In ako bi hotela tudi cela opatija kaj prenarediti in vpeljati kaj drugega, bi odločno nasprotovala druge cerkve in ne dopustile nikakega novotarstva. Z velikim trudom in naporom naučenih melodij si pevec ni pustil iztrgati, ampak se je krčevito držal tega, česar ga je učitelj navadil. — Že iz teh dejstev lahko izprevidimo, da se koral po ustnem izročilu ni mogel izpremeniti. Seveda se nam zdi čudno, da se je mogel pevec toliko napevov (melodij) na pamet naučiti in jih tudi obdržati. Tedanjim pevcem to ni delalo posebnih težkoč. Znali so dobro teorijo cerkvenega pelja in poznali so zakone, po katerih so bile melodije zložene. Zato ne smemo misliti, da so se morali vsako melodijo posebej (naučiti); zadostovalo je, da so vedeli, po katerih zakonih je ta ali ona melodija zložena in v katerem tonovem načinu, in znali so jo. Razen tega so jim še dobro služili takozvani tonarji; to so bile nekake praktične knjige z vzgledi; nudile so pevcu fundamentalni sestav in shema liturgijskih napevov. Treba je bilo samo nekaj vaje, in pevec si je znal polagoma sam iz nevm konstruirati melodijo. Počasi so se mu pa melodije tako vtisnile v spomin, da mu ni bilo treba rabiti nobene knjige in je lahko pel brez vsake pomoči.

Tako pač lahko razumemo, zakaj se starim ni zdelo potrebno drugače napisati svoje melodije, kakor z nevmami. Ta pisava se jim je bila tako priljubila, da jo tudi potem niso hoteli opustiti, ko so bili že iznašli notne linije. Zgodovinsko dejstvo je, da imamo celo do 14. stol. nevmirane rokopise poleg drugih, ki že imajo notne linije ali intervalno pisavo, t. j. tako pisavo, ki že določno označuje posamezne intervale ali s črkami ali tudi z notami. Torej smo popolnoma upravičeni trditi, da je živela tradicija nepokvarjena do 14. stol.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Z Vranskega. — Petje o velikonočnih praznikih je bilo pri nas sledeče: Vel. soboto po blagoslovljenju ognja, velikonočne sveče, odbranih prerokbah ter blagoslovljenju krstne vode bila je sv. maša s koralnim Kyrie; Gloria, Sanctus in Benedictus iz D. Fajgeljrove maše op. 31. Vespere, kakor so za ta dan po sv. obhajilu, opravila sta mašnih in pevski zbor. — Popoldne ob 5. uri so bile jutranjice, katerim je sledilo slovesno vstajenje. Med obhodom pele so se slovenske velikonočne pesmi Hladnikove. — Na veliko noč pri glavnem opraviilu: Tantum ergo zl. Schubiger; Introitus, Graduale in Communio recitando; Offertorium „Terra tremuit“ zl. Tresch. Kyrie, Sanctus, Benedictus in Agnus Dei iz Fajgeljrove maše op. 31.

Gloria in Credo iz J. Schweitzerjeve maše Angelov-Varihov op. 27. — Slično smo peli o Božiču; seveda z drugačnim tekstom pri spremenljivih spevih. — Slovenske božičnice so se pele P. Angelikove in P. Hugolinove, pa še nekaj drugih.

Pevski zbor šteje: 3 soprane, 2 alta, 1 tenor in 2 basa. *Anton Turnšek*, organist.

Z Dunaja. — Dunajska Leonova družba jako marljivo deluje tudi na glasbenem polju. V ponedeljek, dne 30. maja je predaval v salonu dunajskega „Tivolija“ odposlanec naučnega ministerstva, g. dvorni kapelnik Julij Böhm, jako zanimivo in podučno o Gregorijanski slavnosti v Rimu. Navzoči so bili mnogi odlični dunajski glasbeniki vseh strok. Predavanja sta se udeležila tudi naša rojaka gg dr. Mantuani in dr. Čerin, ki sta v razgovor posegla kot glasbena strokovnjaka. G. dr. Mantuani je v daljšem zanimivem govoru razpravljajl zgodovino cerkvene glasbe in tudi g. dr. Čerin je podal mnogo zanimivih točk iz glasbene zgodovine. Govora obeh rojakov sta vzbudila občno in burno pohvalo. Zanimalo bode rojake v domovini vest, da g. dr. Mantuani piše zgodovino dunajske glasbe srednjega veka. To bode monumentalno delo. Pred kratkim pa je objavil g. dr. Čerin v „Vaterlandu“ članke o cerkveni glasbi, ki so vzbudili pozornost vseh glasbenih strokovnjakov. Na večeru Leonove družbe so se označili dr. Čerinovi članki kot izborni in vredni večjega razširjenja*)

*) Tudi „Cerkveni Glasbenik“ bi jih rad priobčil svojim bravcem v poduk in spodbudo.

Razne reči.

— † Dne 1. maja umrl je v Pragi največji slovanski skladatelj Antonin Dvořák za srčno kapjo. Pokopan je bil na narodnem campo santo na Vyšehradu z največjo slovesnostjo. Z njim je izginil eden najbolj nadarjenih in tudi najplodovitejših glasbenikov našega časa. Dvořák je bil veren katolik, ki se je zlasti v poslednjih letih k pobožnosti nagibal. Naj v miru počiva.

— Premilostni gospod knez in škof lavantinski dr. Mih. Napotnik je podaril v korist orglarske šole v Celju 50 K; veleč. g. Ivan Krančič, župnik v Grižah pri Celju pa je pristopil kot ustanovnik k „podpornemu društvu organistov“ ter izročil društvenemu blagajniku 50 K. Bog povrni velikodušnima gospodoma tisočero in juna vzbudi mnogo posnemalcev!

— † G. Karol Avg. Leitner, znani cerkveni skladatelj, je umrl teden po binkoštih v Würshofenu, kamor je bil šel zdravja iskat. R. I. P.

— Graški zborovodja in skladatelj g. Johannes Meurerer imenovan je dvornim in stolnim organistom ter voditeljem stolniškega zbora v Gradcu.

— Slava Brezmadežni. O 50-letnici 8. dec. 1854—1904. Napevi za „Marijino družbo“. Zložil in priredil P. Angelik Hribar O. M. Cena 1 K. Založil knezoškofjski ordinarijat v Ljubljani. Tiskala „Zadružna tiskarna“. Str. 136 v osmerki. — Na željo od više strani je tu nabral znani g. skladatelj 105 novih in že skoro pozabljenih pesmi. Zastopani so tile skladatelji: P. Ang. Hribar (37 pesmi), Belar (5), Cvek (1), Goller (1), Ignacij Hladnik (1), Rihar Gregor (33), Vavken (2), Neznani skladatelji (25). Razdeljene pa so pesmi v „Družbene“, „Marijine“, „Pred Jezusom v zakramentu ljubezni“, in „Razne“. Kakor mislimo, g. izdajatelj pri izbiranju pesmi ni imel pred očmi cerkvenih zborov, ampak „Marijine družbe“, katerim naj bi bila zbirka ročna pesmarica. Vse kaže, da se bode knjiga hitro razširila.

Popravek: V peti številki glasbene priloge „Cerkv. Glasb.“ se je vrnila pri štev. 17. Offertorium v 13. taktu pri besedi „cornu“ neljuba tiskarska pomota. Na četrti udarec 13. takta morata imeti oba basa noto „f“, drugače nastanejo paralelne oktave. Torej naj se glasi 13. takt tako-le:

Ten.	I.	}	
	II.		
Bas.	I.	}	
	II.		

Današnjemu listu je pridana 6. štev. prilog.

Odgovorni urednik lista Janex Gnjezda. — Odgovorni urednik glasb. priloge Anton Foerster.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.